

تحليل شاخص‌های بازار کار در فصل زمستان ۱۳۹۸

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۷۰۸۹
خردادماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱. تحولات بازار کار بدون در نظر گرفتن شیوع ویروس کرونا
۴	۱-۱. جمعیت فعال و غیرفعال
۵	۱-۲. اشتغال
۷	۱-۳. بیکاری
۹	۱-۴. متغیرهای جریان
۱۰	۲. تصویری از ویژگی‌های اصلی بازار کار در ایران و دلالت‌های آن بر میزان اثرگذاری کرونا بر اشتغال
۱۱	۲-۱. ساختار اشتغال کشور از نظر وضعیت شغلی
۱۲	۲-۲. اشتغال از نظر اندازه بنگاه‌ها
۱۵	۲-۳. ساختار اشتغال از منظر مشاغل رسمی و غیررسمی (بدون بیمه)
۱۶	۲-۴. شاغلان جدید
۱۷	۲-۵. ساختار اشتغال به تفکیک بخش
۲۱	جمع‌بندی
۲۲	منابع و مآخذ

تحلیل شاخص‌های بازار کار در فصل زمستان ۱۳۹۸

چکیده

بررسی وضعیت بازار کار ایران در زمستان ۱۳۹۸ نشان می‌دهد نرخ بیکاری کاهش ۱/۷ درصدی نسبت به زمستان ۱۳۹۷ داشته است. با این حال از جمعیت ۳۲۷۰ هزار نفری بیکاران در زمستان ۱۳۹۷، ۳۵/۱ درصد موفق به یافتن شغل شده‌اند و مابقی یا همچنان بیکار مانده‌اند (۳۶/۸ درصد) و یا عمدتاً به دلیل دلسرد شدن از یافتن شغل از بازار کار خارج شده‌اند (۲۷/۹ درصد). نتایج محاسبات نشان می‌دهد در صورتی که این افراد دلسرد شده همچنان در بازار کار باقی می‌ماندند نرخ بیکاری در زمستان ۱۳۹۸ به جای ۱۰/۶ درصد اعلام شده توسط مرکز آمار ایران به ۱۳/۶ درصد می‌رسید.

همچنین رشد تعداد شاغلان نیز کاهش چشمگیری نسبت به سال‌های قبل داشته است. به طوری که در این فصل حدود ۵۲ هزار نفر به جمعیت شاغل اضافه شده است و این افزایش اشتغال در بخش خدمات و آن هم در مناطق شهری رخ داده است و در سایر بخش‌ها با کاهش تعداد شاغلان روبه‌رو بوده‌ایم.

در این شرایط تحمیل شوک پیش‌بینی نشده بیماری کرونا بر بازار کار کشور شرایط را بسیار بغرنج‌تر کرده است. با توجه به آنکه پرسشنامه‌های طرح نیروی کار مرکز آمار ایران در ماه میانی هر فصل تکمیل می‌شوند لذا وقایع رخ داده در بازار کار در نتیجه شیوع ویروس کرونا، خود را در آمارهای فصل زمستان نشان نمی‌دهد و برای ارزیابی دقیق آثار شیوع این ویروس باید منتظر انتشار آمارهای فصل بهار بود.

ساختار بازار کار کشور باعث شده تا اثر شیوع این بیماری بر بازار کار تشدید شود. نتایج مطالعات نشان می‌دهد بنگاه‌های کوچک با توجه به وابستگی بیشتر به منابع داخلی برای تأمین سرمایه در گردش و همچنین لزوم پرداخت هزینه‌های جاری با تواتر کوتاه‌مدت، در معرض آسیب‌های شدیدتر ناشی از شوک کرونا در کوتاه‌مدت هستند و در معرض خطر بیشتری قرار دارند. از مجموع ۲۳/۸ میلیون نفر افراد شاغل کل کشور در سال ۱۳۹۷، ۱۵/۴ میلیون نفر در بنگاه‌های کوچک (۱ تا ۴ نفر) شاغل بودند و در مجموع حدود ۶۵ درصد اشتغال کشور را همین بنگاه‌های کوچک تشکیل می‌دادند.

همچنین مشاغل غیررسمی بیش از مشاغل رسمی در معرض آسیب ناشی از شوک کرونا هستند. این در حالی است که ۶۰ درصد اشتغال کشور را مشاغل غیررسمی تشکیل می‌دهند و حتی سهم اشتغال غیررسمی در بسیاری از استان‌های کشور بالای ۷۰ درصد است.

از نگاه بخشی نیز بخش خدمات بیش از سایر بخش‌ها در معرض آسیب‌های ناشی از کرونا قرار دارد (به‌طور متوسط ۵۰ درصد اشتغال کشور مربوط به بخش خدمات است). همچنین آمارها نشان می‌دهد:

✓ حدود ۳۷ درصد از شاغلان بخش خدمات کارکن مستقل^۱ هستند.

✓ ۵۰ درصد از شاغلان بخش خدمات دارای اشتغال غیررسمی بوده و بیمه نیستند.

✓ ۵۷ درصد از اشتغال بخش خدمات برای بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن است و در بین شاغلان بخش خدمات بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن، شاغلان کارکن مستقل، بیشترین سهم (۶۳ درصد) را دارند و شاغلان مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی، ۳۰ درصد آن را تشکیل می‌دهند.

یکی از مهم‌ترین چالش‌های بازار کار ایران، عدم توازن منطقه‌ای در بین استان‌های کشور است به طوری که تفاوت نرخ بیکاری بین‌استانی تا حدود ۱۰ درصد می‌رسد. تفاوت نرخ بیکاری بین‌استانی در نرخ بیکاری زنان و جوانان تحصیلکرده به مراتب بیشتر است.

استان‌های محروم، در اشتغال غیررسمی، میزان اشتغال در بنگاه‌های زیر پنج نفر کارکن و وضعیت شغلی «کارکن مستقل»، سهم بسیار بالایی دارند و با توجه به آسیب‌پذیری شدید این نوع اشتغال از شیوع بیماری کرونا، برای جلوگیری از افزایش عدم توازن منطقه‌ای پیشنهاد می‌شود دولت سیاست‌های حمایتی ویژه‌ای - در چارچوب منابعی که برای مقابله با آثار اقتصادی شیوع بیماری کرونا تجهیز کرده است - برای این استان‌ها طراحی و اجرا کند.

مقدمه

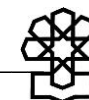
با توجه به تحولات شتابان و مهم بازار کار کشور در فصول اخیر، تمرکز بیشتر بر تحلیل کوتاه‌مدت این بازار می‌تواند حاوی اطلاعات ارزشمند و حتی رفع‌کننده ابهام‌ها و برخی سؤال‌های موجود در خصوص این تحولات باشد. درخواست‌های مکرر نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی درباره تحولات بازار کار، تهیه این گزارش‌ها را ضروری کرده است و انتظار می‌رود این گزارش‌ها بتواند با ارائه به‌روزترین تحلیل‌ها و اطلاعات بازار کار برای سطوح مختلف قانونگذاری و سیاستگذاری مفید باشد.

در این مطالعه تغییرات مهم‌ترین شاخص‌های بازار کار در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل ارائه شده است که برای این منظور از نتایج طرح نیروی کار مرکز آمار ایران استفاده می‌شود. با این حال این آمار به دلیل تکمیل پرسش‌نامه‌ها در ماه میانی هر فصل نمی‌تواند بیانگر واقعیت‌های رخ داده در اسفندماه ۱۳۹۸ در نتیجه شیوع ویروس کرونا باشد. بدین‌منظور در بخش اول این گزارش وضعیت بازار کار در زمستان ۱۳۹۸ و براساس نتایج طرح نیروی کار تحلیل خواهد شد و در بخش دوم وضعیت بازار کار پس از شیوع ویروس کرونا در اسفند ۱۳۹۸ مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

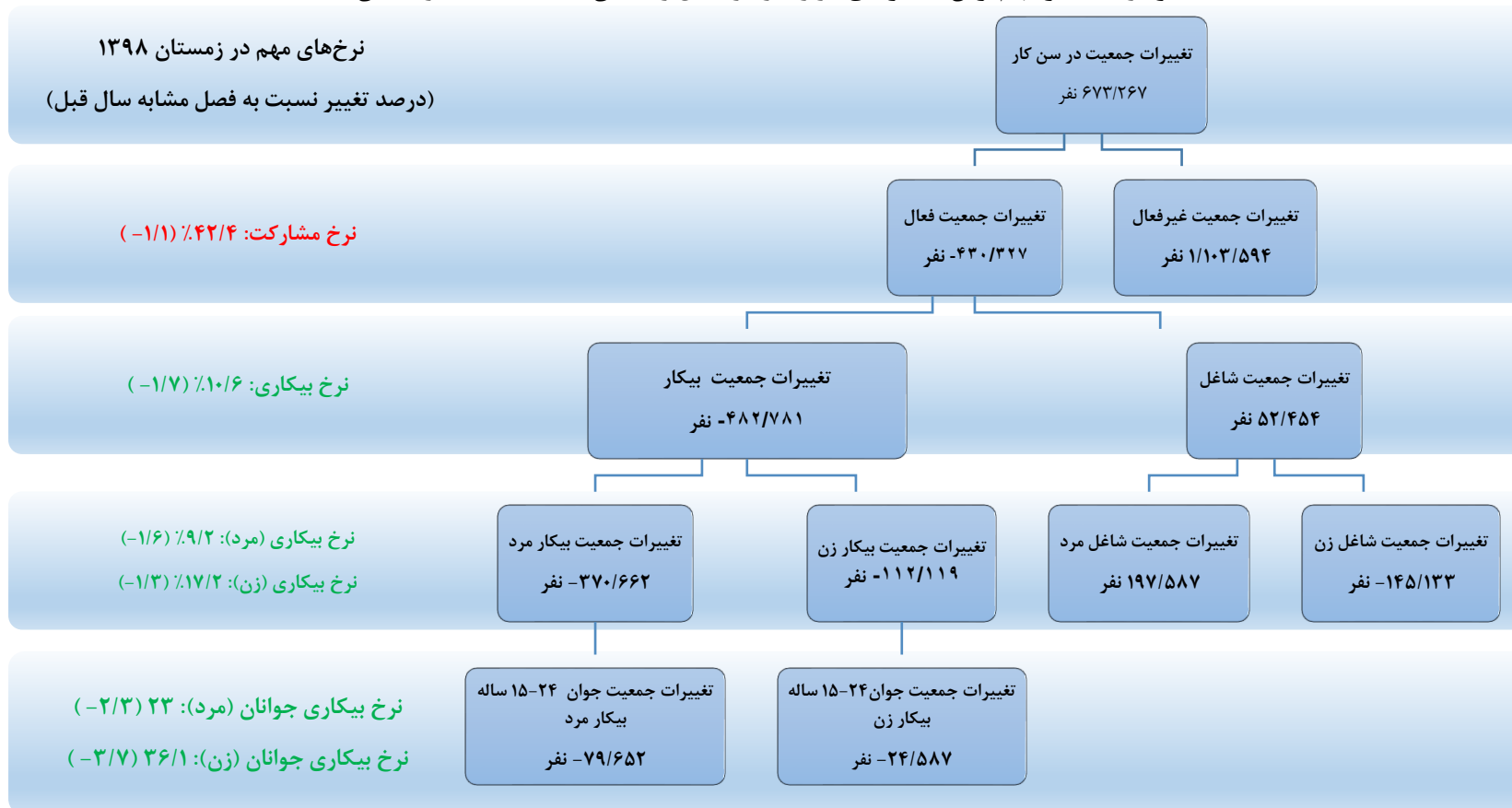
۱. تحولات بازار کار بدون در نظر گرفتن شیوع ویروس کرونا

در نمودار ۱ تصویری کلی از تغییرات مهم‌ترین متغیرهای بازار کار در فصل زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷ ارائه شده است.

۱. کارکن مستقل به کارکنانی اطلاق می‌شود که نه در استخدام کسی هستند و نه کسی را استخدام کرده‌اند.

نمودار ۱. تغییر مهم ترین متغیرهای بازار کار در فصل زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷

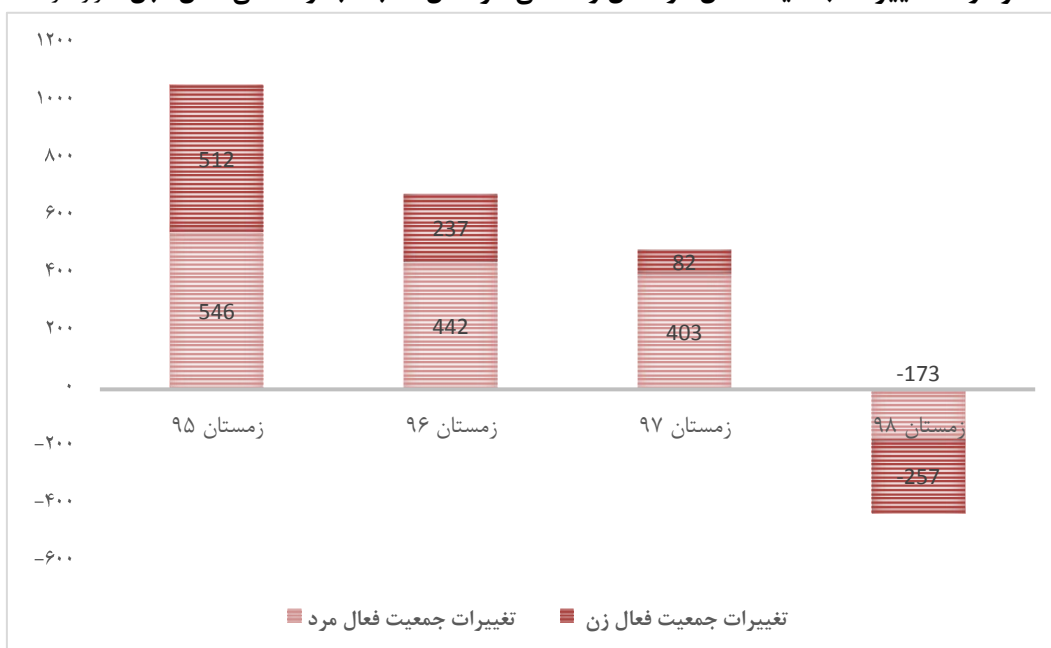
مأخذ: چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در زمستان ۱۳۹۸.

۱-۱. جمعیت فعال و غیرفعال

جمعیت در سن کار: بررسی روند جمعیت در سن کار نشان می‌دهد که این رقم در زمستان ۱۳۹۸ حدود ۶۷۳ هزار نفر و کمی بیش از رقم متوسط افزایش آن طی سه سال منتهی به زمستان ۱۳۹۷ (در حدود ۶۶۱ هزار نفر) افزایش داشته است.

جمعیت فعال: بررسی‌ها نشان می‌دهد که در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل، جمعیت فعال ۴۳۰ هزار نفر کاهش داشته است، به‌گونه‌ای که جمعیت فعال مرد ۱۷۳ هزار نفر و جمعیت فعال زن ۲۷۶ هزار نفر کاهش داشته است. این در حالی است که به‌طور متوسط جمعیت فعال بالای ۱۵ سال در سه سال منتهی به زمستان ۱۳۹۷ در حدود ۷۴۰ هزار نفر افزایش داشته است. نمودار ۲ به خوبی نشان می‌دهد در زمستان ۱۳۹۸ جمعیت فعال مردان و زنان کاهش یافته در حالی که در سه سال قبل آن جمعیت فعال در هر دو گروه افزایش یافته است.

نمودار ۲. تغییرات جمعیت فعال در فصل زمستان هر سال نسبت به زمستان سال قبل (هزار نفر)

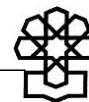

مأخذ: همان.

جمعیت غیرفعال: در فصل زمستان ۱۳۹۸، جمعیت غیرفعال ۱۱۰۰ هزار نفر نسبت به فصل مشابه سال قبل افزایش داشته است و در این میان، ۶۱۰ هزار نفر به جمعیت غیرفعال زنان و ۴۹۰ هزار نفر به

۱. **جمعیت فعال اقتصادی:** تمام افراد در سن کار یعنی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر (یا ۱۵ ساله و بیشتر) که در هفته تقویمی قبل از هفته آمارگیری (هفته مرجع) طبق تعریف کار، در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) و یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند (بیکار) جمعیت فعال اقتصادی محسوب می‌شوند.

۲. **جمعیت غیرفعال اقتصادی:** تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع طبق تعریف، در هیچ یک از دو گروه شاغلان و بیکاران قرار نمی‌گیرند، جمعیت غیرفعال اقتصادی محسوب می‌شوند.

جمعیت غیرفعال مردان اضافه شده است. این در حالی است که در زمستان ۱۳۹۷ نیز حدود ۷۱۹ هزار نفر به جمعیت غیرفعال کشور افزوده شده بود.

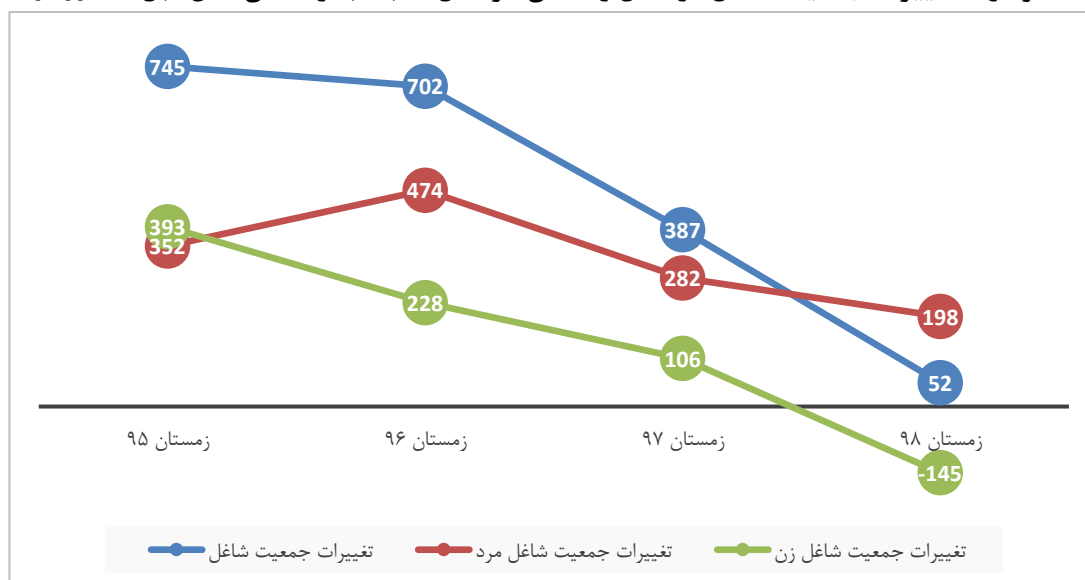
نرخ مشارکت^۱: بررسی‌ها نشان می‌دهد نرخ مشارکت در زمستان ۱۳۹۸، ۴۲/۴ درصد بوده که نسبت به زمستان ۱۳۹۷ (۴۳/۵) ۱/۱ درصد کاهش داشته است.

به‌طور کلی بررسی ارقام مربوط به مشارکت نیروی کار نشان می‌دهد به‌رغم عدم تغییر جدی در نرخ ورود جمعیت در سن کار، با این حال جمعیت فعال در زمستان ۱۳۹۸ دچار کاهش بسیاری شده است که روندی متفاوت با سال‌های گذشته داشته است. این موضوع می‌تواند به دلیل دلسردی افراد از یافتن شغل، رخ داده باشد.

۱-۲. اشتغال

جمعیت شاغلان: در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷، ۵۲ هزار نفر به جمعیت شاغلان اضافه شده است که در این میان ۱۹۷ هزار نفر جمعیت مردان شاغل افزایش و ۱۴۵ هزار نفر شاغلان زن کاهش داشته است. این در حالی است که به‌طور متوسط در سه سال منتهی به زمستان ۱۳۹۸، جمعیت شاغل ۶۱۱ هزار نفر افزایش را نشان می‌دهد و در این میان سهم مردان و زنان از افزایش اشتغال به‌ترتیب در حدود ۳۶۹ و ۲۴۲ هزار نفر بوده است.

نمودار ۳. تغییرات جمعیت شاغل در فصل زمستان هر سال نسبت به زمستان سال قبل (هزار نفر)

مأخذ: همان.

۱. نرخ مشارکت اقتصادی: عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیشتر (یا ۱۵ ساله و بیشتر) به جمعیت در سن کار، ۱۰ ساله و بیشتر (یا ۱۵ ساله و بیشتر) ضرب در ۱۰۰.

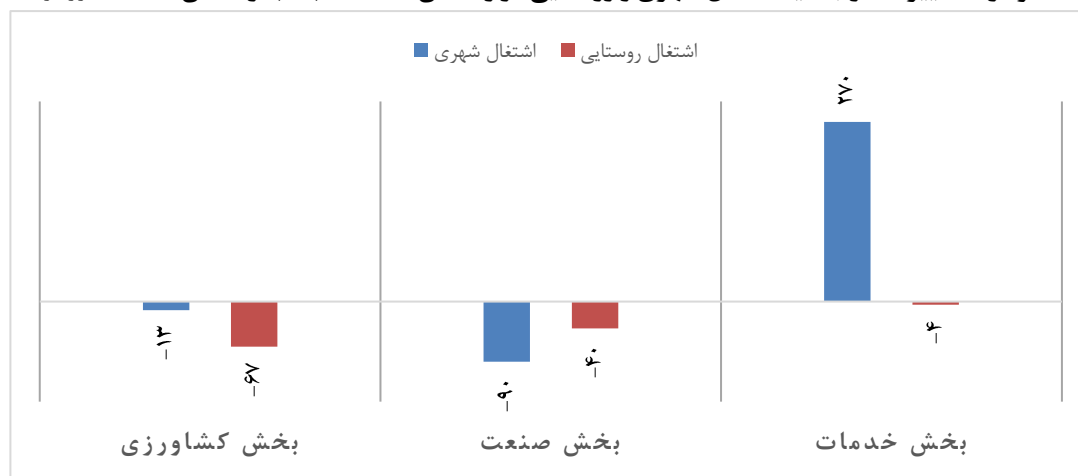
$$\frac{\text{جمعیت فعال}}{\text{جمعیت در سن کار}} \times 100$$

اشتغال ناقص: افراد دارای اشتغال ناقص تمام شاغلانی را شامل می‌شود که در هفته مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده و به دلیل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت کار بیشتر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و... کمتر از ۴۴ ساعت کار کرده، خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده‌اند. براساس آمار مرکز آمار در زمستان ۱۳۹۸ حدود ۲۴۳۸ هزار نفر از شاغلان دارای وضعیت اشتغال ناقص بوده‌اند. البته نرخ اشتغال ناقص در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷، کاهش ۱/۱ درصدی را نشان می‌دهد و از رقم ۱۱/۵ به ۱۰/۴ درصد رسیده است.

ترکیب بخشی اشتغال: از رقم نزدیک به ۵۲ هزار نفر افزایش اشتغال رخ داده در زمستان ۱۳۹۸، حدود ۸۰ هزار نفر در بخش کشاورزی و ۱۳۰ هزار نفر در بخش صنعت کاهش اشتغال داشته‌اند. بخش خدمات ۲۶۵ هزار نفر افزایش اشتغال داشته است.

ترکیب منطقه‌ای اشتغال: بررسی ترکیب شهری و روستایی افزایش ۵۲ هزار نفری اشتغال رخ داده در زمستان ۱۳۹۸ نشان می‌دهد این افزایش اشتغال متوازن رخ نداده است به گونه‌ای که ۱۶۴ هزار نفر در مناطق شهری افزایش اشتغال و ۱۱۲ هزار نفر در مناطق روستایی کاهش اشتغال رخ داده است.

نمودار ۴. تغییرات در جمعیت شاغل شهری و روستایی در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷ (هزار نفر)

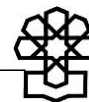
مأخذ: همان.

نمودار فوق نشان می‌دهد که ۱۶۴ هزار نفر افزایش اشتغال رخ داده در مناطق شهری، نشئت گرفته از افزایش ۲۷۰ هزار نفری اشتغال در بخش خدمات بوده است و بخش صنعت ۹۰ هزار نفر و بخش کشاورزی ۱۳ هزار نفر کاهش اشتغال داشته است.

همچنین در مناطق روستایی به ترتیب در بخش کشاورزی ۶۷ هزار نفر، در بخش صنعت ۴۰ هزار نفر و در بخش خدمات ۴ هزار نفر، کاهش اشتغال وجود داشته است.^۱

۱. علت اختلاف در سرجمع، ناشی از گرد کردن ارقام است.

موارد فوق نشان می‌دهد اولاً افزایش تعداد شاغلان کشور نسبت به سال‌های قبل دچار افت بسیاری شده است و ثانیاً علت اصلی افزایش اشتغال به دلیل رشد تعداد شاغلان بخش خدمات در مناطق شهری بوده و در سایر بخش‌ها کاهش تعداد شاغلان رخ داده است. این موضوع در حالی است که پس از شیوع بیماری کرونا بیشترین شاغلان آسیب دیده، در بخش خدمات مناطق شهری بوده‌اند. این موضوع در بخش دوم گزارش بیشتر مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳-۱. بیکاری

تغییر در جمعیت بیکار: در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷، جمعیت بیکار ۴۸۲ هزار نفر کاهش داشته است. از این تعداد، جمعیت بیکار مردان ۳۷۰ هزار نفر و جمعیت بیکار زنان ۱۱۲ هزار نفر کاهش داشته است. همچنین جمعیت بیکار جوان ۲۴-۱۵ ساله، ۱۰۴ هزار نفر و جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل آموزش عالی نیز ۱۴۲ هزار نفر کاهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ترکیب جمعیت بیکار در زمستان ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (هزار نفر)

عنوان	کل	مرد	زن	جوانان ۱۵-۲۴ سال	فارغ‌التحصیلان	شهری	روستایی
زمستان ۱۳۹۸	۲۷۸۹	۱۹۷۶	۸۱۳	۶۵۴	۱۰۸۸	۲۲۳۴	۵۵۴
زمستان ۱۳۹۷	۳۲۷۱	۲۳۴۶	۹۲۵	۷۵۸	۱۲۳۰	۲۶۷۷	۵۹۴
تغییرات	-۴۸۲	-۳۷۱	-۱۱۲	-۱۰۴	-۱۴۲	-۴۴۳	-۴۰

مأخذ: چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران در زمستان ۱۳۹۸.

نرخ بیکاری: هرچند آمار نشان می‌دهد نرخ بیکاری در فصل زمستان ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه در سال ۱۳۹۷ کاهش داشته است اما با توجه به اینکه در این فصل، تمام رشد جمعیت در سن کار به جمعیت غیرفعال اضافه شده است، لذا کاهش نرخ بیکاری ناشی از کاهش نرخ مشارکت بوده است و این اتفاق نمی‌تواند بهبود وضعیت بازار کار را نشان دهد. همچنین این رویداد لزوم توجه به سایر شاخص‌های بازار کار علاوه بر نرخ بیکاری را می‌رساند.

نرخ بیکاری جوانان و فارغ‌التحصیلان: نرخ بیکاری برای جوانان ۲۴-۱۵ ساله، ۲/۴ درصد و نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان آموزش عالی ۲ درصد کاهش را نشان می‌دهد.

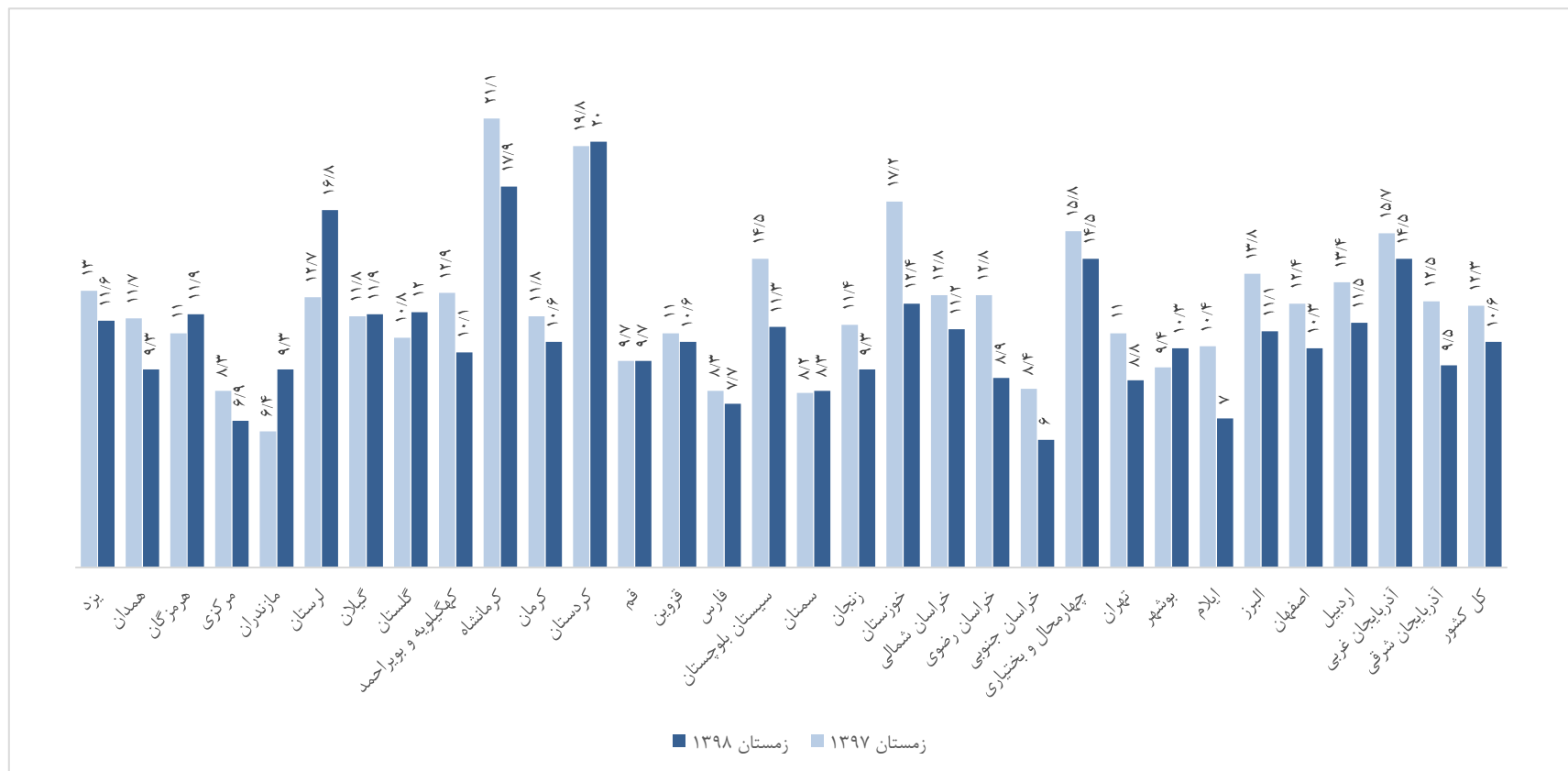
وضعیت استان‌ها: بررسی نرخ بیکاری در استان‌های مختلف کشور نشان می‌دهد در زمستان ۱۳۹۸ نسبت به زمستان ۱۳۹۷، استان‌های خوزستان، خراسان رضوی، ایلام و کرمانشاه در نرخ بیکاری کاهش محسوسی داشته‌اند و استان‌های مازندران، گلستان و لرستان بیشترین افزایش را در نرخ بیکاری داشته‌اند.

۱. نرخ بیکاری عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضرب در ۱۰۰.

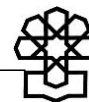
$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

(درصد)

نمودار ۵. نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک استان

مأخذ: همان.

۴-۱. متغیرهای جریان

در تحلیل آمار و اطلاعات بازار کار صرف مقایسه شاخص‌ها در زمان‌های مختلف نمی‌تواند تصویر دقیقی از بازار کار را به نمایش گذارد و به‌منظور آگاهی از جابه‌جایی‌های داخل مقاطع و درک چگونگی فرایند اتفاقات درون بازار کار، به‌کارگیری آمارهای جریان می‌تواند کمک مؤثر و شایان توجهی باشد که این امر با توجه به استفاده از الگوی چرخشی در نمونه‌گیری طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران مقدور شده است. آمارهای جریان نشان می‌دهد طی یک دوره، حرکت و جابه‌جایی‌های بازار کار چگونه بوده است که این امر از طریق ماتریس انتقال ممکن می‌شود. انتظار می‌رود مرکز آمار ایران از این پس در کنار گزارش چکیده تحولات بازار کار در هر فصل گزارش متغیرهای جریان را نیز به‌طور مستمر منتشر کند.

جدول ۲ ماتریس انتقال جریانات نیروی کار زمستان ۱۳۹۷ به زمستان ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد. در ادامه برخی از مهم‌ترین نکات ارائه می‌شود:

- هرچند ۸۳/۲ درصد از جمعیت شاغل در زمستان ۱۳۹۷ در زمستان ۱۳۹۸ نیز همچنان شاغل مانده‌اند، با این حال ۳/۸ درصد بیکار (۸۸۵ هزار نفر) و ۱۲/۸ درصد (۲۹۹۳ هزار نفر) غیرفعال شده‌اند.
- از جمعیت ۳۲۷۰ هزار نفری بیکاران در زمستان ۱۳۹۷ تنها ۳۶/۸ درصد موفق به یافتن شغل شده‌اند و مابقی یا همچنان بیکار مانده‌اند (۳۵/۱ درصد) و یا به‌دلیل دلسرد شدن از یافتن شغل از بازار کار خارج شده‌اند (۲۷/۹ درصد).
- از کل جمعیت غیرفعال ۱۰ ساله و بیشتر زمستان ۱۳۹۷، در زمستان ۱۳۹۸ به میزان ۷/۹ درصد وارد بازار کار شده‌اند که از این میزان ۶/۲ درصد شاغل و ۱/۷ درصد بیکار شده‌اند. ضمن اینکه ۹۲/۰ درصد از جمعیت غیرفعال هم در فصول مورد بررسی تغییری در وضع فعالیت‌شان رخ نداده است.

جدول ۲. ماتریس انتقال جریانات نیروی کار (از زمستان ۱۳۹۷ به زمستان ۱۳۹۸) (جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر)

زمستان ۱۳۹۸				زمستان ۱۳۹۷	
جمع	غیرفعال	بیکار	شاغل		
٪۱۰۰،۰	٪۱۲/۸	٪۳/۸	٪۸۳/۲		شاغل
٪۱۰۰،۰	٪۲۷/۹	٪۳۵/۱	٪۳۶/۸		بیکار
٪۱۰۰،۰	٪۹۲/۰	٪۱/۷	٪۶/۲	غیرفعال	

گزارش بررسی نتایج نیروی کار مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که ۲۷/۹ درصد از بیکاران زمستان ۱۳۹۷، در زمستان ۱۳۹۸ به جمعیت غیرفعال اضافه شده‌اند. بر این اساس محاسبات نشان می‌دهد که اگر این افراد در بازار کار باقی می‌ماندند تعداد جمعیت بیکار بیش از اکنون بود و نرخ بیکاری به ۱۳/۶۴ درصد می‌رسید. همچنین همان‌گونه که بیان شد در این فصل حدود ۲۹۹۳ هزار نفر از جمعیت شاغل به جمعیت غیرفعال اضافه شده‌اند. در صورتی که این افراد را نیز با یک تعریف موسع، بیکار لحاظ کنیم، نرخ بیکاری بسیار افزایش خواهد یافت.

جدول ۳. تغییرات نرخ بیکاری با لحاظ متغیرهای جریان

عنوان	تعداد به نفر
جمعیت بیکار زمستان ۱۳۹۸	۳۲۷۱۳۶۸
جمعیت بیکار غیرفعال شده در زمستان ۱۳۹۸	۹۱۲۷۱۲
نرخ بیکاری جدید با احتساب افراد دلسرد شده در زمستان ۱۳۹۸	۱۳/۶۴
تفاوت با نرخ بیکاری زمستان ۱۳۹۸	۳/۰۴ درصد

مأخذ: محاسبات محقق.

۲. تصویری از ویژگی‌های اصلی بازار کار در ایران و دلالت‌های آن بر میزان اثرگذاری کرونا بر اشتغال

همان‌گونه که در مقدمه گزارش نیز بیان شد از آنجا که پرسشنامه‌های طرح نیروی کار مرکز آمار ایران در ماه میانی هر فصل تکمیل می‌شود لذا تحلیل‌های بیان شده در بخش قبل براساس آمارهای قبل از شیوع ویروس کروناست و برای داشتن برآوردی دقیق از میزان اثرپذیری بازار کار کشور از شیوع ویروس کرونا باید تا انتشار نتایج طرح نیروی کار فصل بهار منتظر ماند. با این وجود در این بخش با بررسی ساختار بازار کار کشور تحلیلی از شرایط بازار کار پس از شیوع ویروس کرونا ارائه می‌شود.

سازمان بین‌المللی کار در جدیدترین گزارش خود^۱ رشته‌فعالیت‌هایی که از ریسک بیشتری برخوردار بوده‌اند و در اثر شیوع ویروس کرونا، در معرض آسیب جدی‌تری قرار داشته‌اند را احصا کرده است. بر این اساس از مجموع ۳/۳ میلیارد شاغل در کل جهان، با توجه به شرایط جدید ایجاد شده، حدود ۵۱ درصد مشاغل از آسیب‌های احتمالی در کوتاه‌مدت مصون می‌مانند و حدود ۴۹ درصد مشاغل در کل جهان در معرض شوک جدی ناشی از همه‌گیری کرونا قرار دارند.

جدول ۴. اشتغال در رشته فعالیت‌های اقتصادی کل جهان

عنوان رشته فعالیت	اثر فعلی بر رشته فعالیت	میزان اشتغال در جهان (هزار نفر)	سهم از کل اشتغال جهانی (درصد)
آموزش	کم	۱۷۶،۵۶۰	۵/۳٪
فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	کم	۱۳۶،۲۴۴	۴/۱٪
اداره عمومی و دفاع، تأمین اجتماعی اجباری	کم	۱۴۴،۴۲۱	۴/۳٪
زیرساخت‌ها (تأمین آب، برق و گاز)	کم	۲۶،۵۸۹	۰/۸٪
کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	نسبتاً کم	۸۸۰،۳۷۳	۲۶/۵٪
ساختمان	متوسط	۲۵۷،۰۴۱	۷/۷٪
فعالیت‌های مالی و بیمه	متوسط	۵۲،۲۳۷	۱/۶٪
استخراج معادن	متوسط	۲۱،۷۱۴	۰/۷٪
هنر، سرگرمی و تفریح	نسبتاً زیاد	۱۷۹،۸۵۷	۵/۴٪
حمل‌ونقل و انبارداری	نسبتاً زیاد	۲۰۴،۲۱۷	۶/۱٪

1. ILO Monitor 2nd edition: COVID-19 and the world of work (7 April 2020).

عنوان رشته فعالیت	اثر فعلی بر رشته فعالیت	میزان اشتغال در جهان (هزار نفر)	سهم از کل اشتغال جهانی (درصد)
فعالیت‌های خدماتی مربوط به جا و غذا	زیاد	۱۴۳,۶۶۱	٪۴/۳
فعالیت‌های املاک و مستغلات	زیاد	۱۵۶,۸۷۸	٪۴/۷
تولید صنعتی (ساخت)	زیاد	۴۶۳,۰۹۱	٪۱۳/۹
عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت	زیاد	۴۸۱,۹۵۱	٪۱۴/۵
مجموع شاغلان	-	۳,۳۲۴,۸۲۴	-

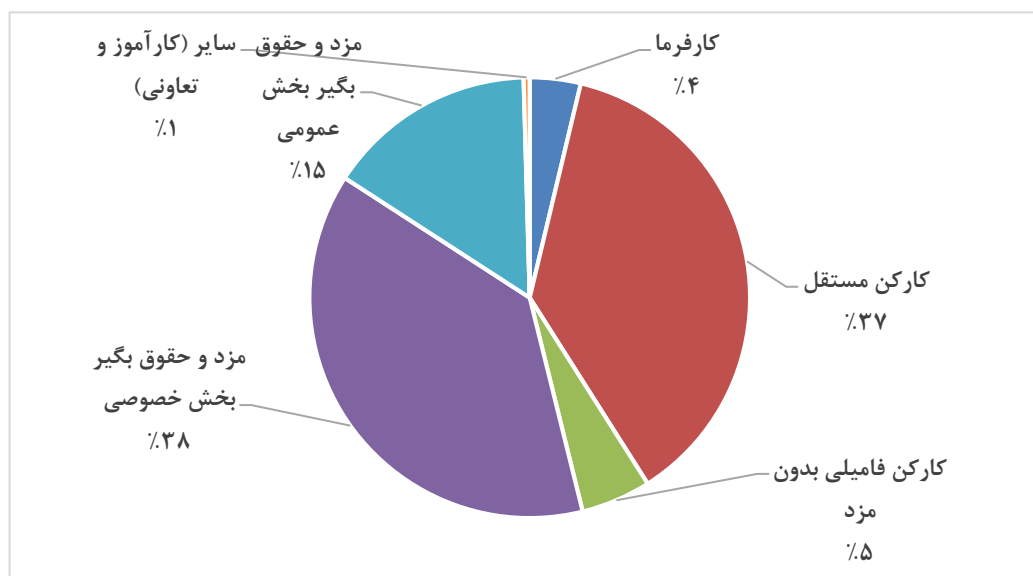
Source: ILO Monitor 2nd edition: COVID-19 and the world of work.

هرچند شواهد موجود تأثیرات مخرب شوک بیماری کرونا بر بازار کار تمامی کشورهای دنیا را نشان می‌دهد اما بدیهی است که به تناسب وضعیت و ماهیت عرضه و تقاضای بازار کار هر کشور، شدت، میزان و مدت اثرگذاری این شوک متفاوت خواهد بود. برای ارزیابی میزان اثرپذیری بازار کار ایران از شیوع ویروس کرونا، در ادامه جزئیات ساختار آسیب‌پذیر بازار کار کشور مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

۲-۱. ساختار اشتغال کشور از نظر وضعیت شغلی

به‌طور کلی انتظار می‌رود کارکنان بخش عمومی از بحران اخیر کمترین آسیب را بپذیرند. با این حال براساس نتایج طرح نیروی کار سال ۱۳۹۷، تنها حدود ۱۵ درصد از کل شاغلان کشور، مزد و حقوق‌بگیر بخش عمومی و همچنین تقریباً ۷۵ درصد از شاغلان در وضعیت مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی (۲۸٪) یا کارکن مستقل (۳۷٪) هستند.

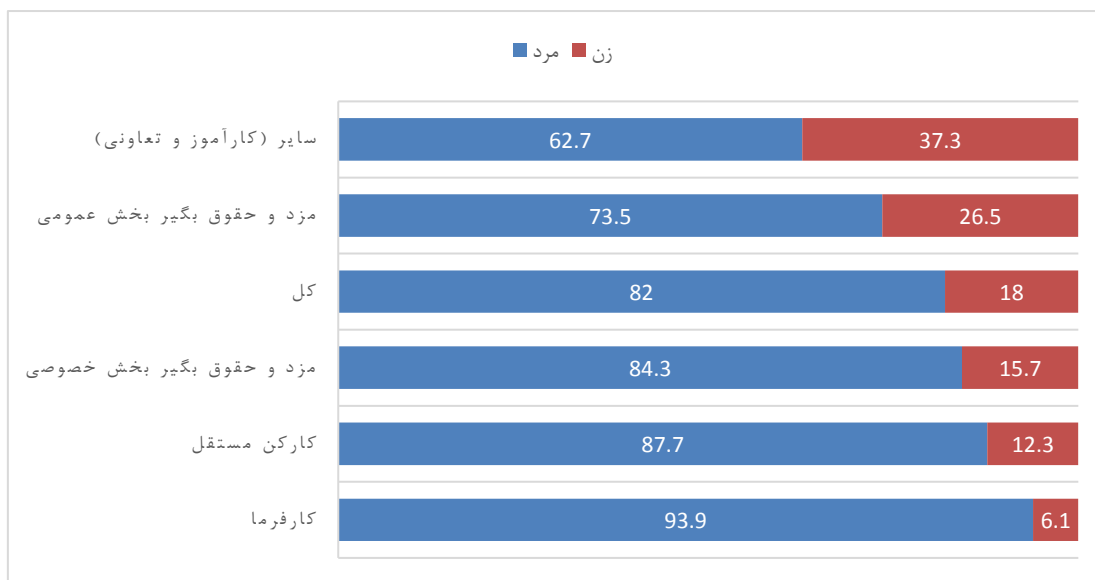
نمودار ۶. ساختار اشتغال کشور از نظر وضعیت شغلی در سال ۱۳۹۷

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۷.

نتایج محاسبات نشان می‌دهد بیش از ۷۰ درصد مردان و ۵۷ درصد از زنان در شرایط شغلی کارکن مستقل، مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی هستند. لذا این دست افراد با شیوع ویروس کرونا در معرض آسیب جدی تعطیلی بنگاه‌ها و از دست دادن مزد و حقوق خود می‌باشند.

نمودار ۷. ترکیب جنسیتی هریک از وضعیت‌های شغلی (درصد)

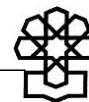

مأخذ: همان.

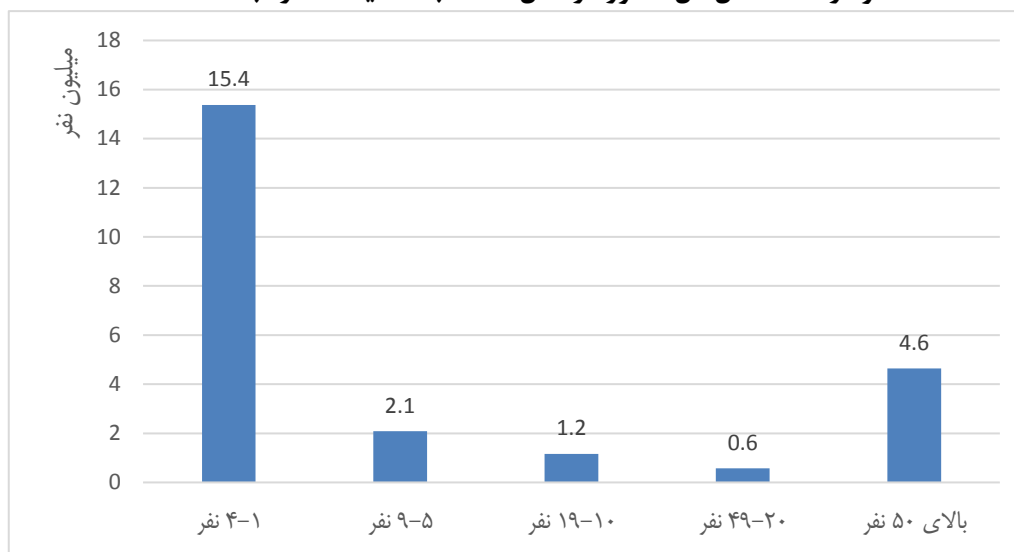
۲-۲. اشتغال از نظر اندازه بنگاه‌ها

نتایج مطالعات نشان می‌دهد بنگاه‌های کوچک با توجه به وابستگی بیشتر به منابع داخلی برای تأمین سرمایه در گردش و همچنین لزوم پرداخت هزینه‌های جاری با تواتر کوتاه‌مدت، در معرض آسیب‌های شدیدتر در کوتاه مدت هستند.^۱ همان‌طور که در نمودار ۸ مشاهده می‌شود از مجموع ۲۳/۸ میلیون نفر افراد شاغل کل کشور در سال ۱۳۹۷، ۱۵/۴ میلیون نفر در بنگاه‌های بسیار کوچک (۱ تا ۴ نفر) شاغل هستند و در مجموع حدود ۶۵ درصد اشتغال کشور را همین بنگاه‌های بسیار کوچک تشکیل می‌دهند.

1. SME Policy Responses :tackling coronavirus-OECD (march 2020).

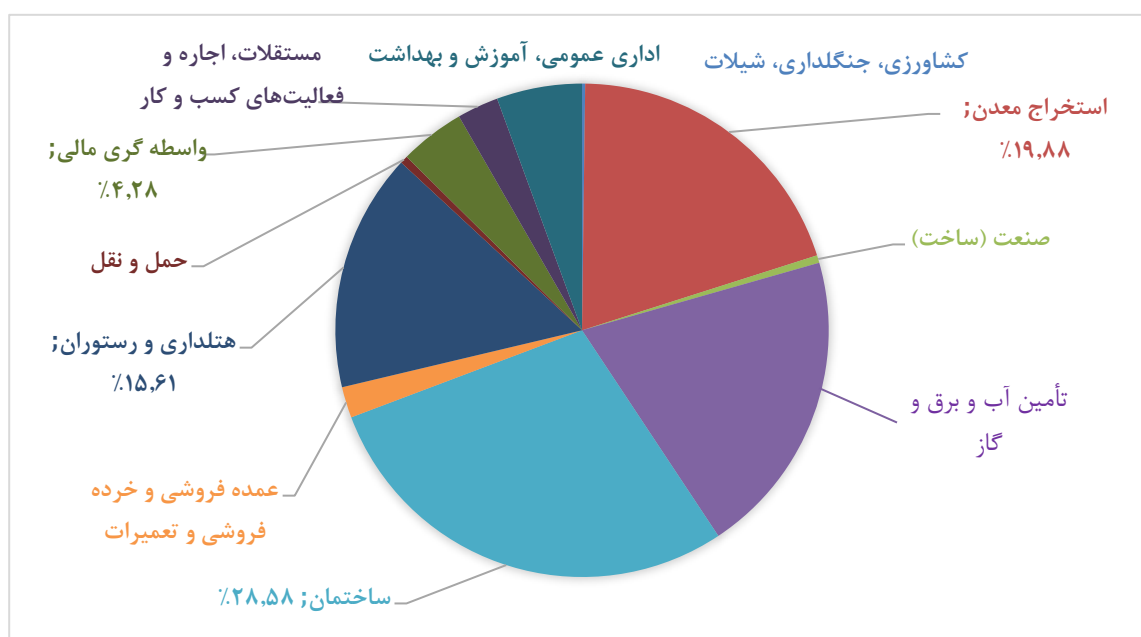
نمودار ۸. اشتغال کل کشور در سال ۱۳۹۷ به تفکیک اندازه بنگاه‌ها

مأخذ: همان.

از این بین سهم اشتغال چهار رشته فعالیت با اثرپذیری زیاد (براساس جدول ۴) تنها در بین بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن، حدود ۲/۴ میلیون نفر است و با در نظر گرفتن طیف وسیع‌تر یعنی اضافه کردن شاغلان دو رشته فعالیت با اثرپذیری نسبتاً زیاد (هنر، سرگرمی و تفریح و حمل‌ونقل و انبارداری)، این میزان از اشتغال به نزدیک ۳ میلیون نفر تنها در بین بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن خواهد رسید.

نمودار ۹. سهم رشته فعالیت‌ها در اشتغال بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن (سال ۱۳۹۷)

مأخذ: همان.

همچنین جدول زیر نشان می‌دهد که ۹۷ درصد از شاغلان کارکن مستقل مرد، در بنگاه‌های زیر ۵ نفر کارکن شاغل هستند. همچنین ۹۸ درصد از کل شاغلان کارکن مستقل زن، در بنگاه‌های زیر ۵ نفر کارکن شاغل هستند.

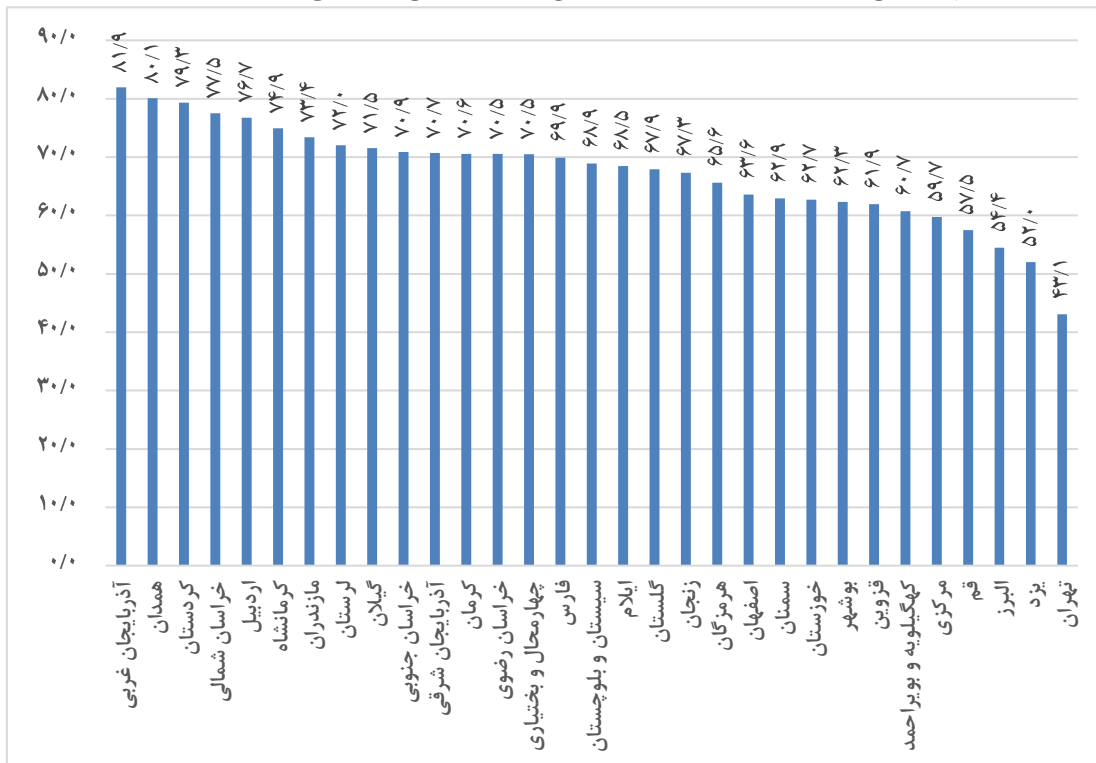
جدول ۵. ترکیب جنسیتی افراد شاغل در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن از کل شاغلان هریک از وضعیت‌های شغلی در سال ۱۳۹۷

زده شغلی	مرد	زن
کارفرما	۷۴/۹	۷۸/۴
کارکن مستقل	۹۷/۴	۹۸/۵
کارکن فامیلی بدون مزد	۹۵/۱	۹۶/۰
مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی	۵۴/۵	۴۶/۵
مزد و حقوق‌بگیر بخش عمومی	-	-

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار.

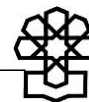
و به همین ترتیب نمودار زیر نشان می‌دهد که سهم شاغلان در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن در تمامی استان‌های کشور به جز استان تهران، بیش از ۵۰ درصد است.

نمودار ۱۰. سهم شاغلان در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن از کل شاغلان در استان‌های کشور در سال ۱۳۹۷

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۷.

۳-۲. ساختار اشتغال از منظر مشاغل رسمی و غیررسمی (بدون بیمه)

مشاغل غیررسمی بیش از مشاغل رسمی در معرض آسیب شوک ناشی از کرونا هستند زیرا در مشاغل رسمی رابطه کاری شاغل و بنگاه در چارچوب یک قرارداد با کارفرما تعریف می‌شود که غالباً افراد تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرند. این رابطه کاری به دلایل مختلف پایدارتر از مشاغلی است که قرارداد و پوشش بیمه برای نیروی کار وجود ندارد. این در حالی است که به‌طور میانگین ۶۰ درصد از اشتغال کشور را مشاغل غیررسمی تشکیل می‌دهند. جدول ۶ نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۷، ۶۲ درصد زنان و ۵۹ درصد از مردان دارای مشاغل غیررسمی هستند.

جدول ۶. ترکیب جنسیتی مشاغل رسمی و غیررسمی (درصد)

عنوان	مرد	زن
اشتغال رسمی	۴۰/۶	۳۸/۳
اشتغال غیررسمی (بدون بیمه)	۵۹/۴	۶۱/۷
جمع	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۷.

همچنین جدول ۷ گویای آن است که ۸۱ درصد از شاغلان غیررسمی کشور مرد و در حدود ۱۹ درصد آن زنان بودند.

جدول ۷. سهم زنان و مردان در اشتغال رسمی و غیررسمی کشور (درصد)

عنوان	مرد	زن	جمع
اشتغال رسمی	۸۲/۶	۱۷/۴	۱۰۰
اشتغال غیررسمی (بدون بیمه)	۸۱/۲	۱۸/۸	۱۰۰

مأخذ: همان.

جدول زیر نشان می‌دهد که به‌ترتیب ۳۵ درصد از مردان و ۱۷ درصد از زنان شاغل در بخش رسمی، در بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن مشغول به فعالیت هستند و ۸۷ درصد از مردان و ۸۴ درصد از زنان شاغل در بخش غیررسمی، در بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن مشغول به فعالیت هستند.

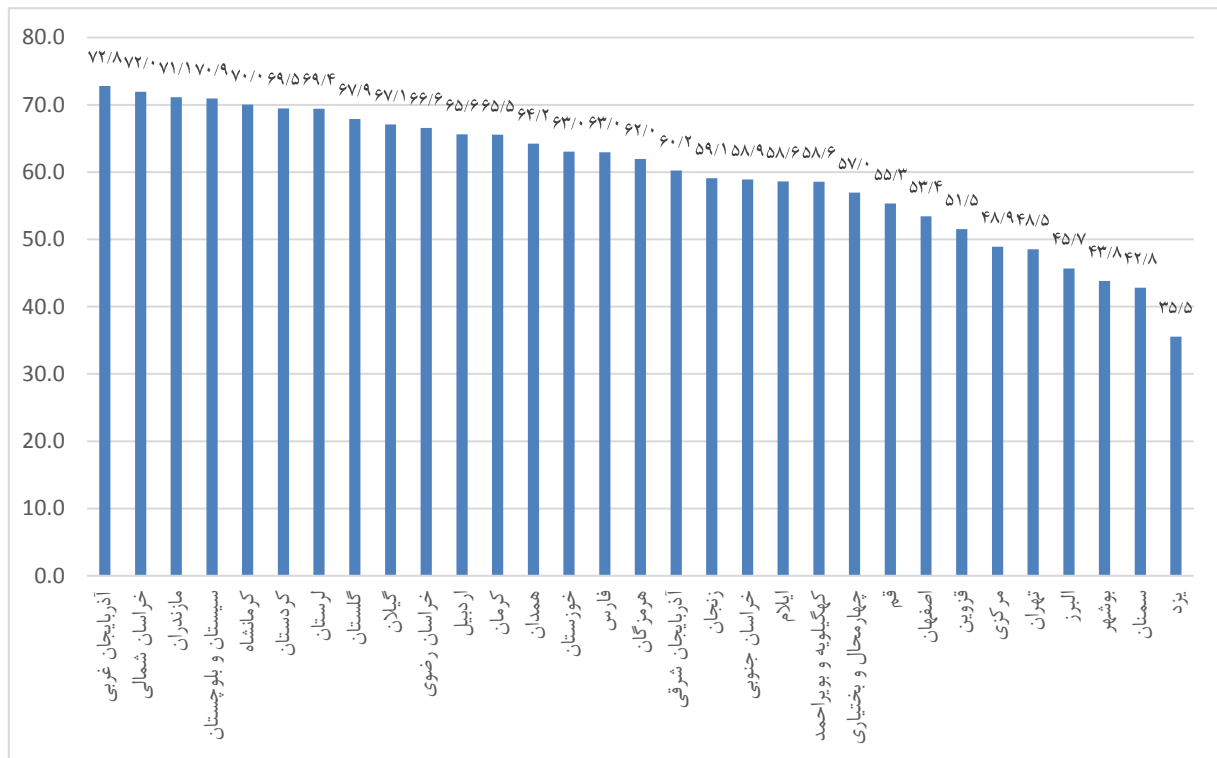
جدول ۸. سهم افراد شاغل در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن از کل شاغلان رسمی و غیررسمی

عنوان	مرد	زن
اشتغال رسمی	۳۵/۲	۱۷/۲
اشتغال غیررسمی (بدون بیمه)	۸۶/۸	۸۳/۸

مأخذ: همان.

همچنین نمودار زیر نشان می‌دهد که سهم اشتغال غیررسمی در اکثر استان‌های کشور بالای ۵۰ درصد است و به‌خصوص در استان‌های محروم و مرزی از جمله آذربایجان غربی (۷۳ درصد)، خراسان شمالی (۷۲ درصد) و مازندران (۷۱ درصد)، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه و کردستان (۷۰ درصد) بسیار بالاست.

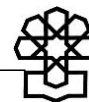
نمودار ۱۱. سهم مشاغل غیررسمی از کل شاغلان در هر استان

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار.

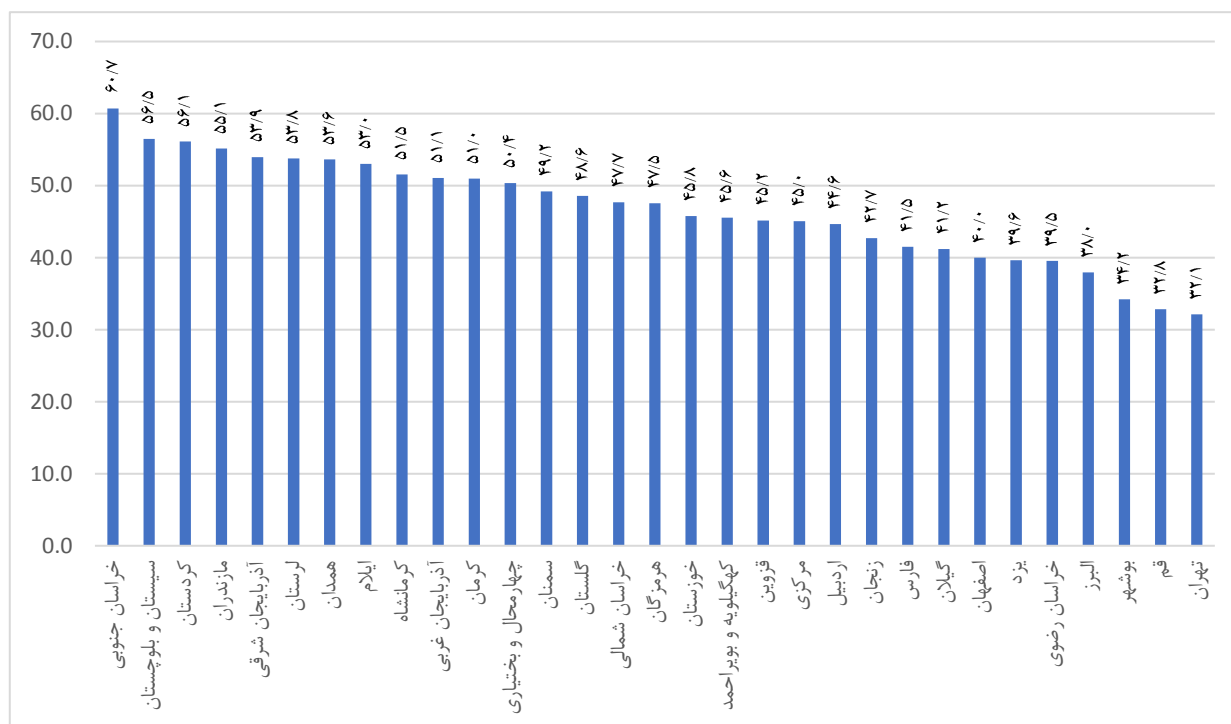
۲-۴. شاغلان جدید

آمار و اطلاعات نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ حدود ۳ میلیون نفر به جمعیت شاغل کشور افزوده شده که این جمعیت جدید شاغل، دارای ویژگی‌هایی هستند که عمدتاً از کاهش تقاضای ناشی از بیماری کرونا آسیب خواهند دید. اشتغال ایجاد شده اشتغالی است که نه بخش دولتی یا شرکتی و کارخانه‌ای، بلکه بخش غیرشرکتی و با تمرکز بر خدماتی مانند خرده‌فروشی و عمده‌فروشی، تعمیرات، حمل‌ونقل، واسطه‌گری، خدمات مواد غذایی و... ایجاد شده است. در این دوره که تقاضای نیروی کار جدید از سوی شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی متوسط و بزرگ بسیار محدود بوده است، بخشی از جمعیت فعال به دلیل نیاز برای تأمین معیشت، خود اقدام به ایجاد مشاغل و ارائه خدماتی برای گذران زندگی خود کرده‌اند. لذا این مشاغل که با وضعیت شغلی «کارکن مستقل» طبقه‌بندی می‌شود، دارای قرارداد به معنای متعارف بین

بنگاه‌های اقتصادی و کارکنان خود نیستند و تحت پوشش بیمه قرار نمی‌گیرند. این گروه از شاغلان عمدتاً مشاغل تمام‌وقت ندارند و در موقعیت‌های شغلی ناپایداری مشغول هستند که عمدتاً به تقاضای خانوارها و حضور آنان در خارج از خانه وابسته است. بنابراین انتظار می‌رود کاهش تقاضای رخ داده طی ماه اسفند و احتمال تداوم آن حداقل تا اردیبهشت سال ۱۳۹۹ سبب از بین رفتن گسترده این مشاغل شود.

نمودار ۱۲. سهم کارکنان مستقل از کل شاغلان در هر استان

مأخذ: همان.

نمودار فوق نشان می‌دهد که سهم کارکنان مستقل از کل شاغلان در ۱۲ استان (استان‌های خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، کردستان، مازندران، آذربایجان شرقی، لرستان، همدان، ایلام، کرمانشاه، آذربایجان غربی، کرمان و چهارمحال و بختیاری) بالای ۵۰ درصد است.

۵-۲. ساختار اشتغال به تفکیک بخش

از نگاه بخشی، بخش خدمات بیش از سایر بخش‌ها در معرض آسیب‌های ناشی از کرونا قرار گرفته است. به طوری که در حال حاضر به طور متوسط ۵۰ درصد اشتغال کشور مربوط به بخش خدمات است. در مراحل بعدی و تداوم بحران کرونا بخش صنعت در نتیجه کاهش تقاضا و افت فروش در بخش خدمات آسیب خواهد دید.

یکی از دلایل آسیب‌پذیری بیشتر بخش خدمات این است که غالباً نیاز به حضور مشتری در محل ارائه خدمات دارد. همچنین از بین مشاغل بخش خدمات نیز عمدتاً افراد خوداشتغال یا کارکنان مستقل

در معرض شوک منفی تقاضای ناشی از کرونا هستند، زیرا عمده مشاغل این گروه به خصوص در بخش خدمات، با تقاضای مصرفی و روزانه مردم در ارتباط هستند.

آمار و اطلاعات نشان می‌دهد حدود ۳۷ درصد از شاغلان بخش خدمات کارکن مستقل هستند. همچنین ۵۰ درصد از شاغلان بخش خدمات دارای اشتغال غیررسمی بوده و بیمه نیستند. در این میان مردان و زنان فاقد بیمه به ترتیب ۴۲ درصد و ۸ درصد از کل شاغلان بخش خدمات را تشکیل می‌دهند. در بین استان‌های کشور، استان تهران بیشترین سهم (۲۱ درصد) از اشتغال بخش خدمات را داراست.^۱ نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد ۵۷ درصد از اشتغال بخش خدمات برای بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن است و در بین شاغلان بخش خدمات بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن، شاغلان کارکن مستقل، بیشترین سهم (۶۳ درصد) را دارند و شاغلان مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی، ۳۰ درصد آن را تشکیل می‌دهند.

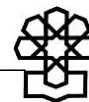
جدول ۹. تعداد شاغلان در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن در هر یک از وضعیت‌های شغلی در بخش خدمات به تفکیک جنسیت (نفر)

زن	مرد	رده شغلی
۳۰۹۲۸	۲۷۳۴۱۱	کارفرما
۳۱۰۴۰۳	۳۹۸۳۰۵۰	کارکن مستقل
۵۸۴۵۱	۹۷۷۴۰	کارکن فامیلی بدون مزد
۴۰۱۹۷۸	۱۶۲۱۷۲۲	مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی
۱۲۰۷۸	۲۵۰۰۸	سایر (کارآموز و تعاونی)

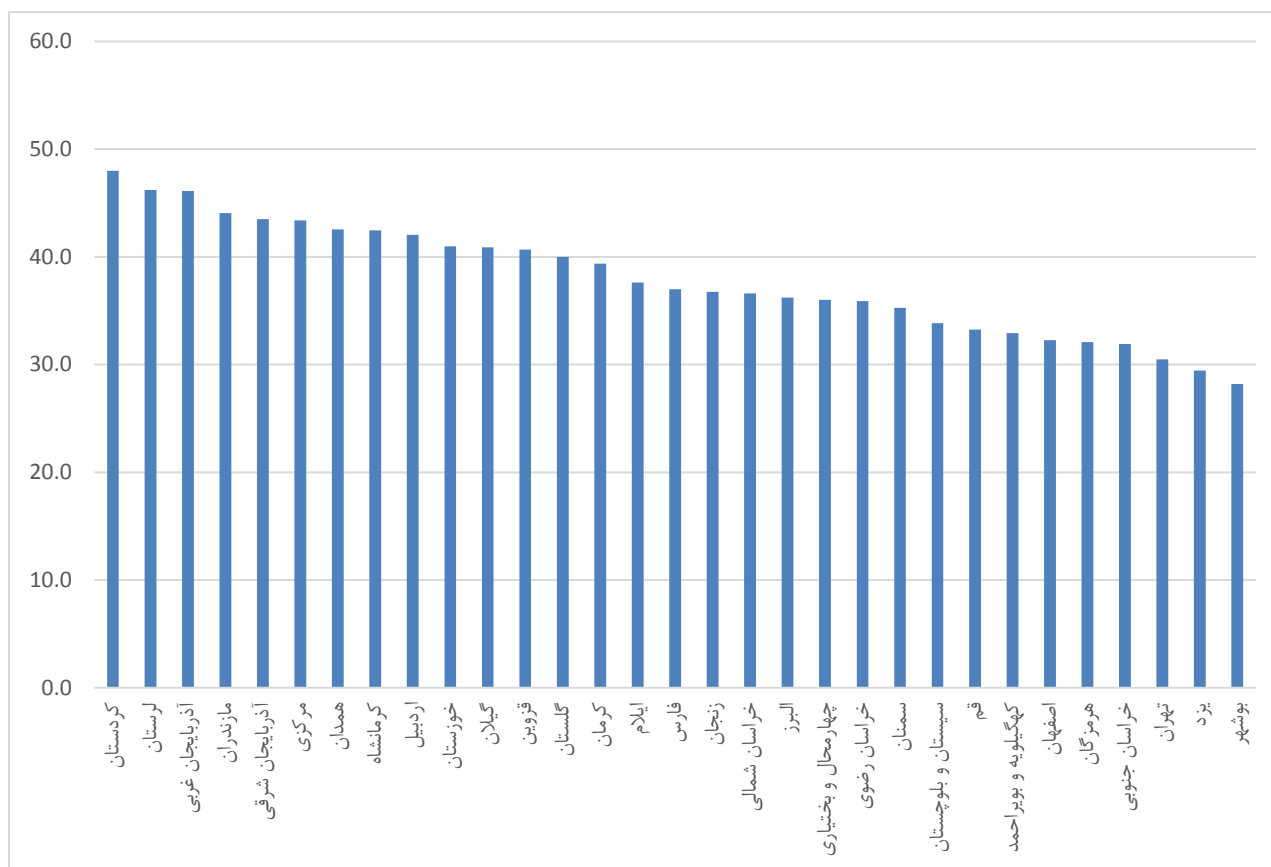
مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۷.

نمودار ۱۳ نشان می‌دهد که استان‌های کردستان و لرستان به ترتیب با ۴۸ و ۴۶ درصد بیشترین سهم از شاغلان کارکن مستقل از کل شاغلان بخش خدمات استان را دارند.

۱. مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار (سال ۱۳۹۷).

نمودار ۱۳. سهم شاغلان کارکن مستقل از کل شاغلان بخش خدمات هر استان

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار.

اطلاعات جدول زیر نشان می‌دهد که ۲۴ درصد از شاغلان بخش خدمات در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ نفر کارکن دارای بیمه هستند و ۷۶ درصد مابقی بیمه ندارند و از این ۷۶ درصد، ۱۰ واحد درصد زن و ۶۶ واحد درصد مرد هستند.

جدول ۱۰. تعداد شاغلان در بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن

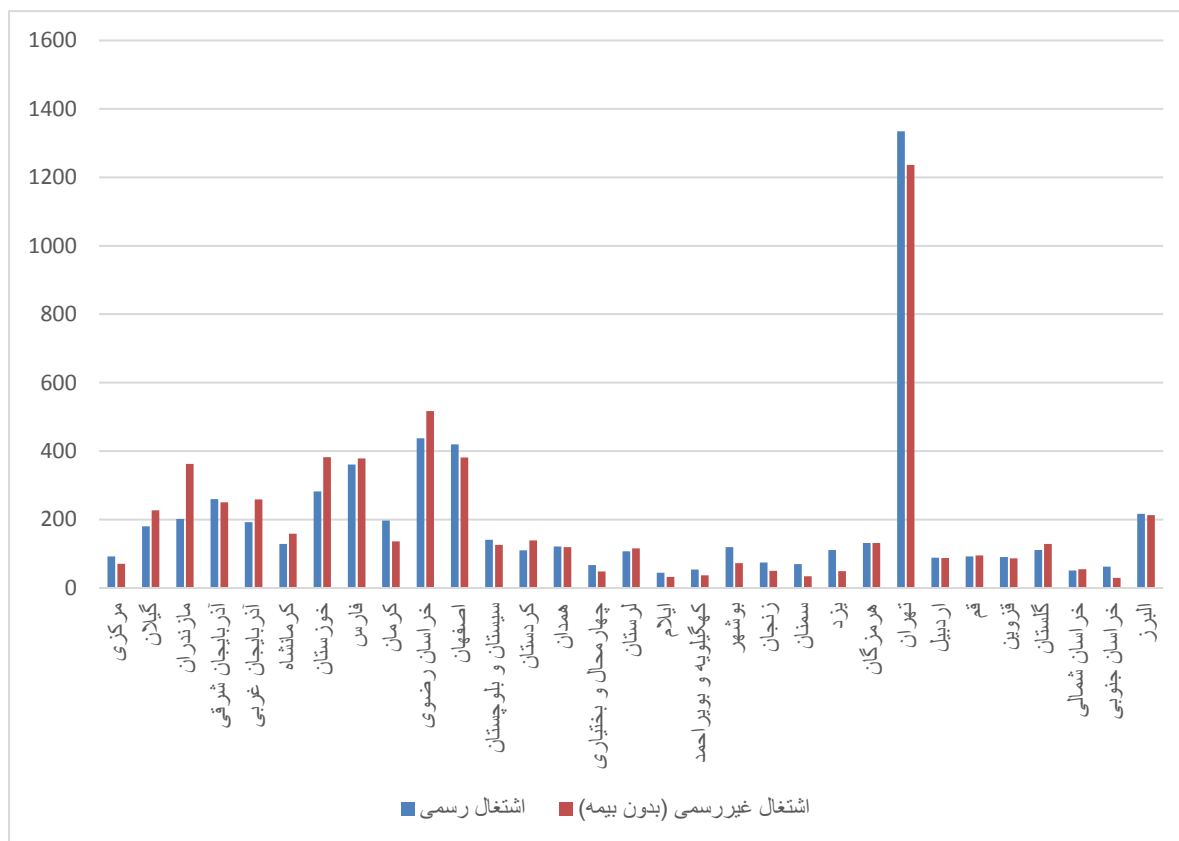
در مشاغل رسمی و غیررسمی در بخش خدمات به تفکیک جنسیت (نفر)

عنوان	مرد	زن	سهم از کل
اشتغال رسمی	۱۵۰۵۵۵۷	۱۵۲۴۶۲۷	۲۴/۳
اشتغال غیررسمی (بدون بیمه)	۴۴۹۱۲۵۰	۶۶۰۵۳۳	۷۵/۷
جمع	۵۹۹۶۸۰۷	۸۱۲۹۹۶	۱۰۰

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۷.

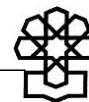
در نمودار زیر تعداد شاغلان رسمی و غیررسمی بخش خدمات هر استان (هزار نفر) آورده شده است.

نمودار ۱۴. تعداد شاغلان رسمی و غیررسمی بخش خدمات هر استان (هزار نفر)

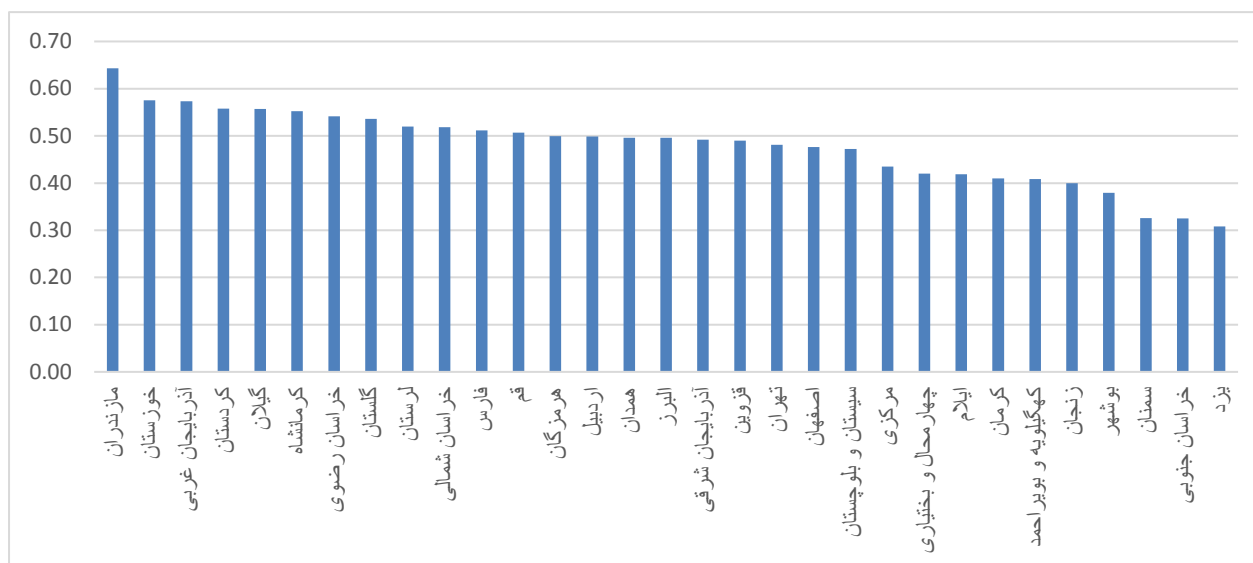

مأخذ: محاسبات محقق براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار.

همچنین در نمودار زیر سهم اشتغال غیررسمی از کل اشتغال بخش خدمات در هر استان محاسبه شده است. این نمودار نشان می‌دهد که اولاً در بیش از نیمی از استان‌های کشور، سهم اشتغال غیررسمی از کل اشتغال بخش خدمات بالای ۵۰ درصد است. ثانیاً استان‌های مازندران، خوزستان و آذربایجان غربی به ترتیب با ۶۶، ۵۸ و ۵۷ درصد بیشترین سهم از اشتغال غیررسمی بخش خدمات را دارند.

نمودار ۱۵. سهم اشتغال غیررسمی از کل اشتغال بخش خدمات در هر استان

مأخذ: همان.

جمع بندی

به دلیل شیوع ویروس کرونا از اوایل اسفند سال ۱۳۹۸ از منظر تحلیل شاخص‌های بازار کار، فصل زمستان ۱۳۹۸، تفاوت‌های جدی با فصول پیش از آن داشته است. البته با توجه به آنکه پرسشنامه‌های طرح نیروی کار مرکز آمار ایران در ماه میانی هر فصل تکمیل می‌شود لذا وقایع رخ داده در بازار کار در نتیجه شیوع ویروس کرونا خود را در آمارهای این فصل نشان نمی‌دهد.

بررسی وضعیت بازار کار ایران در زمستان ۱۳۹۸ نشان می‌دهد هرچند نرخ بیکاری کاهش ۱/۷ درصدی نسبت به زمستان ۱۳۹۷ داشته است با این حال از جمعیت ۳۲۷۰ هزار نفری بیکاران در زمستان ۱۳۹۷ حدود ۳۵/۱ درصد موفق به یافتن شغل شده‌اند و مابقی یا همچنان بیکار مانده‌اند (۳۶/۸ درصد) و یا عمدتاً به دلیل دلسرد شدن از یافتن شغل از بازار کار خارج شده‌اند (۲۷/۹ درصد). نتایج محاسبات نشان می‌دهد در صورتی که این افراد دلسرد شده همچنان در بازار کار باقی می‌ماندند نرخ بیکاری در زمستان ۱۳۹۸ به جای ۱۰/۶ درصد اعلام شده توسط مرکز آمار ایران به ۱۳/۶ درصد می‌رسید. همچنین رشد تعداد شاغلان نیز کاهش قابل توجهی نسبت به سال‌های قبل داشته است. به طوری که در این فصل حدود ۵۲ هزار نفر به جمعیت شاغل اضافه شده است. ضمن اینکه این افزایش اشتغال نیز تنها در بخش خدمات و آن هم در مناطق شهری رخ داده است و در سایر بخش‌ها با کاهش تعداد شاغلان روبه‌رو بوده‌ایم. این موضوع در حالی است که پس از شیوع بیماری کرونا بیشتر شاغلان آسیب‌دیده، در بخش خدمات مناطق شهری بوده‌اند.

در این شرایط تحمیل شوک پیش‌بینی نشده بیماری کرونا بر بازار کار کشور شرایط را بسیار بغرنج‌تر

کرده است. ضمن اینکه ساختار بازار کار کشور باعث شده تا اثر شیوع این بیماری بر بازار کار تشدید شود. نتایج مطالعات نشان می‌دهد بنگاه‌های کوچک با توجه به وابستگی بیشتر به منابع داخلی برای تأمین سرمایه در گردش و همچنین لزوم پرداخت هزینه‌های جاری با تواتر کوتاه‌مدت، در معرض آسیب‌های شدیدتر ناشی از شوک کرونا در کوتاه‌مدت هستند. در حال حاضر از مجموع ۲۳/۸ میلیون نفر افراد شاغل کل کشور در سال ۱۳۹۷، ۱۵/۴ میلیون نفر در بنگاه‌های کوچک (۱ تا ۴ نفر) شاغل هستند و در مجموع حدود ۶۵ درصد اشتغال کشور را همین بنگاه‌های کوچک تشکیل می‌دهند. همچنین مشاغل غیررسمی بیش از مشاغل رسمی در معرض آسیب ناشی از شوک کرونا هستند. این در حالی است که ۶۰ درصد اشتغال کشور را مشاغل غیررسمی تشکیل می‌دهند و حتی سهم اشتغال غیررسمی در بسیاری از استان‌های کشور بالای ۷۰ درصد است.

از نگاه بخشی نیز بخش خدمات بیش از سایر بخش‌ها در معرض آسیب‌های ناشی از کرونا قرار دارد. در حال حاضر به‌طور متوسط ۵۰ درصد اشتغال کشور مربوط به بخش خدمات است. همچنین آمارها نشان می‌دهد:

- ✓ حدود ۳۷ درصد از شاغلان بخش خدمات کارکن مستقل هستند.

- ✓ ۵۰ درصد از شاغلان بخش خدمات دارای اشتغال غیررسمی بوده و بیمه نیستند.

- ✓ ۵۷ درصد از اشتغال بخش خدمات برای بنگاه‌های دارای ۱ تا ۴ کارکن است و در بین شاغلان بخش خدمات بنگاه‌های ۱ تا ۴ نفر کارکن، شاغلان کارکن مستقل، بیشترین سهم (۶۳ درصد) را دارند و شاغلان مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی، ۳۰ درصد آن را تشکیل می‌دهند.

همچنین یکی از مهم‌ترین چالش‌های بازار کار ایران، عدم توازن منطقه‌ای در بین استان‌های کشور است به‌طوری‌که تفاوت نرخ بیکاری بین‌استانی تا حدود ۱۰ درصد می‌رسد و این تفاوت در نرخ بیکاری زنان و جوانان تحصیلکرده به‌مراتب بیشتر است. این در حالی است که استان‌های محروم، در اشتغال غیررسمی، میزان اشتغال از ناحیه بنگاه‌های زیر ۵ نفر کارکن و همچنین وضعیت شغلی کارکن مستقل، سهم بسیار بالایی دارند و با توجه به آسیب‌پذیری شدید این موارد از شیوع بیماری کرونا و برای جلوگیری از افزایش عدم توازن منطقه‌ای پیشنهاد می‌شود که دولت بسته سیاستی حمایتی ویژه‌ای برای این استان‌ها تدوین و اجرا کند.

منابع و مأخذ

۱. دفتر مطالعات اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۴۰) ارزیابی ابعاد اقتصاد کلان شیوع ویروس کرونا»، شماره مسلسل ۱۷۰۱۱، اردیبهشت ۱۳۹۹.
۲. نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۹۷.
۳. چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در زمستان ۱۳۹۸.

4. ILO Monitor 2nd edition: COVID-19 and the world of work.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۰۸۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیل شاخص‌های بازار کار در فصل زمستان ۱۳۹۸

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان و مدل‌سازی)

مدیر مطالعه: محمدرضا عبداللهی

تهیه و تدوین کنندگان: فاطمه عزیزخانی، مهرا بھنیا، آرش علویان

ناظران علمی: سیدمحمدهادی سبحانیان، سیدعلی روحانی

واژه‌های کلیدی:

۱. نرخ بیکاری
۲. نرخ مشارکت
۳. جمعیت فعال
۴. جمعیت شاغل
۵. جمعیت بیکار
۶. کرونا

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۳/۲۱